

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ซึ่งมีผลกระทบมาสู่สังคมไทยอย่างมากจำเป็นที่การจัดการศึกษาของประเทศจะต้องเร่งพัฒนา ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อสามารถพัฒนาคนในประเทศให้มีศักยภาพเพียงพอต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพในสังคมที่เปลี่ยนแปลง และร่วมมือแข่งขันได้อย่างเหมาะสม ทัดเทียม โดยยังสามารถดำรงความเป็นไทยได้ในประชาคมโลก ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดบทบาทบัญญัติที่เป็นแนวนโยบายการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงไว้อย่างชัดเจน ที่จำเป็นจะต้องใช้กระบวนการปฏิรูปการศึกษาเข้าดำเนินการ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและจริงจัง โดยในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ทุกหน่วยงานในกระทรวงศึกษาธิการ จำเป็นต้องเร่งระดมปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้คนในประเทศมีศักยภาพสูงสุดในการดำรงชีวิตและร่วมกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติ

แผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ของกรมสามัญศึกษา จึงได้กำหนดกลยุทธ์ที่ให้ความสำคัญการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมให้ “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

แผนพัฒนาการศึกษา ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ของกรมสามัญศึกษา เป็นแผนกลยุทธ์ที่ชี้นำกรอบแนวคิดการดำเนินงานของกรมสามัญศึกษาในการพัฒนาการศึกษา ด้านการจัดการมัธยมศึกษา การศึกษาเพื่อคนพิการ การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส และการศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ ระยะ 5 ปี ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) แผนการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 – 2549) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) นโยบายรัฐบาล และนโยบายกระทรวงศึกษาธิการซึ่งประกอบด้วยเรื่องหลักๆ 3 ด้าน คือสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา และการบริหารการศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2545 : บทนำ)

ภิญโญ สาธร (2519 : 17) กล่าวว่า การบริหารโรงเรียนจะดีมีประสิทธิภาพเพียงใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับบุคลากรหลายฝ่าย หลายหน้าที่ แต่ที่สำคัญที่สุดมี 2 ฝ่าย คือ ผู้ที่เป็นผู้บริหาร การศึกษากับครูผู้สอน ผู้บริหารเป็นผู้นำในโรงเรียนที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวกจนคอย

กระตุ้น และช่วยปรับปรุงมาตรฐานการสอนของครูในโรงเรียนให้สามารถปฏิบัติงานไปด้วยความเรียบร้อยแต่ผู้บริหารเพียงผู้เดียวไม่สามารถทำงานให้ลุล่วงไปได้ต้องอาศัยผู้ร่วมงานหรือครูซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรงมาช่วย

กรมสามัญศึกษา (2528 : ๗) กล่าวว่า ผู้บริหาร โรงเรียน เป็นผู้ปฏิบัติราชการตามที่ กรมสามัญศึกษาได้มอบหมายให้ทั้งในด้านการบริหาร โรงเรียน และรับผิดชอบงานราชการของส่วนราชการนั้น ๆ

ผู้บริหาร โรงเรียน เป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา ข้าราชการครู และลูกจ้างของโรงเรียน นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่กระทรวง กรม จังหวัดมอบหมายให้เป็นครั้งคราว อีกด้วย

ผู้บริหาร โรงเรียน เป็นผู้รับผิดชอบการเรียน การสอน การอบรม การสร้างสรรค์ พฤติกรรมอันดีงามที่พึงประสงค์ และการเลือกอาชีพในอนาคตของเยาวชนในโรงเรียน

ผู้บริหาร โรงเรียน เป็นผู้ให้การศึกษาหาข้อมูลเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติ กำหนด กรอบแผนงาน กำหนดผู้รับผิดชอบงานตามนโยบาย ติดตามผลงาน แก้ปัญหา พัฒนางาน สร้างขวัญและกำลังใจ ยกย่องเชิดชูและประเมินผลเพื่อการพัฒนา ประชาสัมพันธ์และรายงาน ผู้ประชาชน จังหวัด กรม กระทรวง

ผู้บริหาร โรงเรียน เป็นผู้สร้างสัมพันธ์ภาพอันดี และช่วยแก้ปัญหาให้แก่ชุมชนอัน ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน ตามนโยบายของชาติในเรื่องแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง อีกด้วย หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2543 : 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนของชาติให้มีคุณภาพเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้คนรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ระบุไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติ ปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” ดังนั้นการจัดการศึกษาจะต้องมุ่งเน้นด้านคุณภาพให้มีมาตรฐานเป็นที่ ยอมรับและพึงพอใจของสังคมโดยรวม

คุณภาพของ โรงเรียนเป็นประเด็นปัญหาที่นักที่สังคมไทยให้ความสำคัญในอันดับ ดัน ๆ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พยายามเร่งที่จะหาแนวทางปรับปรุงคุณภาพ ของสถานศึกษาด้วยการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ ได้ชื่อว่าเป็นกฎหมายทางการศึกษาระดับแรกเป็นกฎหมายแม่บทที่จะพัฒนาคุณภาพ โรงเรียน

และเพื่อหาแนวทางวิธีการแก้ไขวิกฤตในเรื่องคุณภาพการศึกษาโดยรวมและผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาโรงเรียนก็คือผู้บริหารนั่นเอง

ผู้บริหารเป็นหัวหน้าสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทและมีอิทธิพลอย่างยิ่งในการบริหารและจัดการเพื่อพัฒนาการศึกษาดังที่ ภิญญโธ สาร (2523:40) กล่าวไว้ว่า “...ผลการจัดการศึกษาจะเป็นเช่นใดย่อมขึ้นอยู่กับ การดำเนินงานของผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก ด้วยเหตุนี้ผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นบุคคลสำคัญและมีบทบาทในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้บรรลุจุดหมายของการจัดการศึกษา...”

อาคม จันทรสุนทรและคณะ (2536 : 1) กล่าวว่า การปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน โดยรวมกับบุคลากรในโรงเรียนในการบริหารงาน หลักสำคัญของการบริหาร คือ การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและก่อให้เกิดผลสูงสุด ผู้บริหารโรงเรียนที่บริหารงานดีคือ ผู้ที่ใช้ทรัพยากรไม่มากแต่ได้ผลงาน คือ ผลการศึกษาหรือผลการเรียนของนักเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ วางแผนและกำหนดเป้าหมายตลอดจนวิธีการดำเนินงานของโรงเรียน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนบรรลุผลสอดคล้องกับนโยบายของรัฐที่กำหนดไว้ การที่ผู้บริหารจะบริหารงานประสบผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่วางไว้มากน้อยเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถ เข้าใจในบทบาทหน้าที่และภารกิจที่ต้องปฏิบัติ

ดังนั้น เพื่อให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นมาตรฐานเดียวกัน มีประสิทธิภาพต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอนสูงสุด การจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ยึดตามเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนและคู่มือการประเมินมาตรฐานโรงเรียน พ.ศ. 2539 โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ เกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนด้านคุณภาพและเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนด้านปริมาณ เกณฑ์มาตรฐานด้านคุณภาพจะนำไปใช้ในการประเมินมาตรฐานโรงเรียนส่วนเกณฑ์มาตรฐานด้านปริมาณนำเสนอเพื่อเป็นข้อมูลให้โรงเรียนทราบถึงเกณฑ์การจัดสรรต่าง ๆ ของกรมสามัญศึกษาทั้งในด้านอัตราค่าจ้าง และด้านอาคารสถานที่ สำหรับเกณฑ์มาตรฐานด้านคุณภาพนั้นมีเนื้อหาสาระสำคัญประกอบด้วยหมวดต่าง ๆ รวม 7 หมวด ดังนี้ การบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ โรงเรียนกับชุมชน และการบริหารอาคารสถานที่ (กรมสามัญศึกษา, 2539 : 3 - 9)

การที่ผู้บริหารโรงเรียนจะสามารถบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จได้ตามเกณฑ์มาตรฐานด้านคุณภาพมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับ การที่ผู้บริหารมีความสามารถเข้าใจ

ในหน้าที่และบทบาทของตนเองรู้จักใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์มาบริหารงานทั้ง 7 หมวดดังกล่าวอย่างมีอาชีพ

ดังนั้นในฐานะที่ผู้วิจัยดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียนรับผิดชอบงานฝ่ายวิชาการ จึงมีความสนใจที่จะวิจัยระดับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนว่า ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจที่กำหนดครบถ้วนหรือไม่มากนักน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากความคิดเห็นของครูระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2546 ตามกรอบมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา 7 งาน คือ การบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครองนักเรียน งานบริการ โรงเรียนกับชุมชน และการบริหารอาคารสถานที่ โดยมุ่งหวังผลสรุปที่จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 นำไปปรับปรุงและพัฒนาการปฏิบัติงานในการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และบังเกิดผลสูงสุดบรรลุตามเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดไว้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

วัตถุประสงค์การวิจัย

Rajabhat Mahasarakham University

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียน ตามทัศนะของครูระดับมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียน ตามทัศนะของครูระดับมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย จำแนกตามเพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียน

สมมุติฐานการวิจัย

1. ครูที่มีเพศต่างกันมีทัศนะต่อระดับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนแตกต่างกัน
2. ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีทัศนะต่อระดับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนแตกต่างกัน
3. ครูที่มีประสบการณ์การสอนที่แตกต่างกันมีทัศนะต่อระดับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนแตกต่างกัน
4. ครูที่สอนใน โรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีทัศนะต่อระดับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนแตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาระดับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ตามทัศนะของครูระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2546 โดยมีกรอบความคิดด้านเนื้อหา ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา. 2539 : 3-9)

1. กรอบความคิดด้านเนื้อหา

- 1.1 การบริหารทั่วไป
- 1.2 งานธุรการ
- 1.3 งานวิชาการ
- 1.4 งานปกครองนักเรียน
- 1.5 งานบริการ
- 1.6 โรงเรียนกับชุมชน
- 1.7 การบริหารงานอาคารสถานที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรในการวิจัยได้แก่ข้าราชการครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย ตามข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2546 จำนวน 57 โรงเรียน รวม 1,455 คน (งานสารสนเทศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1. 2546 : 1 – 6)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มจากประชากร โดยใช้ตารางสำเร็จของเครจซีและมอร์แกน (อ้างอิงจากบุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 40) ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 306 คน

3. ตัวแปร ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือ

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานภาพของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา จังหวัดหนองคาย จำแนกตาม เพศ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ และขนาดของโรงเรียน ดังนี้

3.1 เพศ ได้แก่

3.1.1 เพศชาย

- 3.1.2 เพศหญิง
- 3.2 วุฒิการศึกษา ได้แก่
 - 3.2.1 ปริญญาตรี
 - 3.2.2 สูงกว่าปริญญาตรี
- 3.3 ประสบการณ์ในการสอน ได้แก่
 - 3.3.1 ดำกว่า 10 ปี
 - 3.3.2 ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป
- 3.4 ขนาดของโรงเรียน ได้แก่
 - 3.4.1 โรงเรียนขนาดเล็ก
 - 3.4.2 โรงเรียนขนาดกลาง
 - 3.4.3 โรงเรียนขนาดใหญ่

ตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดเห็นของครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษาที่มีต่อระดับการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ตามกรอบมาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา ของกรมสามัญศึกษา 2539 ดังนี้

1. การบริหารทั่วไป
2. งานธุรการ
3. งานวิชาการ
4. งานปกครองนักเรียน
5. งานบริการ
6. โรงเรียนกับชุมชน
7. การบริหารงานอาคารสถานที่

นิยามคำศัพท์เฉพาะ

1. ทักษะของครู หมายถึง แนวคิดเฉพาะตัวของข้าราชการครูที่สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2546
2. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง หัวหน้าสถานศึกษา ในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนที่บริหารโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2546

3. ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่สอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2546

4. การปฏิบัติหน้าที่ หมายถึง ภารกิจในการบริหารโรงเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการบริหารงานโรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งกำหนดกรอบการบริหารงานตามมาตรฐาน โรงเรียน 7 งาน คือ การบริหารทั่วไป งานธุรการ งานวิชาการ งานปกครอง นักเรียน งานบริการ โรงเรียนกับชุมชน และการบริหารอาคารสถานที่

5. โรงเรียน หมายถึง สถานที่จัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดหนองคาย

6. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การกำหนดขนาดโรงเรียนไว้ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา พุทธศักราช 2543 (กรมสามัญศึกษา. 2543 : 25) จำแนกเป็น

6.1 โรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนน้อยกว่า 500 คน

6.2 โรงเรียนขนาดกลาง ได้แก่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 คน ถึง 1,499 คน

6.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ ได้แก่ โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร ในการวางแผนพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น